



## **OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMINEN**

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa kunta.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Se on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja vapaasta sekä hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista. Hoidettavalle annettavat palvelut määritellään yksilökohtaisessa hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Omaishoidontukeen sisältyviä tai sitä täydentäviä palveluja voivat olla esim. apuvälineet, kotihoito, vanhusten/ vammaisten päivätoiminta, lasten päivähoito, kehitysvammaisten päivätoiminta, tukipalvelut tai lyhytaikainen laitoshoido. Omaishoidon tukeen liittyvistä palveluista peritään maksu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukaisesti.

Omaishoitajalla tarkoitetaan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt kunnan kanssa omaishoitosopimuksen. Omaishoitajan on oltava vähintään 18 v täyttänyt.

Omaishoidon tuki on määräraha-sidonnainen eikä siihen ole subjektiivista oikeutta. Tukea voi hakea ympäri vuoden hoidettavan kotikunnalta. Omaishoidon tuesta annetaan hakijalle kirjallinen päätös. Jos päätös on kielteinen, siinä tulee näkyä perustelut ja valitusoikeus päätöksestä.

## **A: Omaishoidon tuen myöntämisperusteet**

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

Henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Yleensä hänellä on oikeus Kelan maksamiin hoito- ja vammaistukiin. Pelkkä asioiden hoito ei riitä perusteeksi.

1. Omaishoitaja on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
2. Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Tarvittaessa voidaan edellyttää asiantuntijan lausuntoa siitä, että hoitaja on kykenevä toimimaan omaishoitajana
3. Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
4. Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
5. Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista vanhukselle, vammaiselle tai sairaalle henkilölle. Hoito ja huolenpito on pitkäaikaisesti vaativaa ja sitovaa. Lapsen kohdalla toimintakykyä verrataan vastaavan ikäiseen terveeseen lapsen toimintakykyyn. Tarvittaessa käytetään terveydenhuollon ja lasten päivähoiton tai muun viranomaisen asiantuntemusta. Toimintakyvyn arviointiin voidaan käyttää erilaisia hoitoisuutta kuvaavia mittareita.
6. Tukeen ei ole oikeutettu sellainen alle 65-vuotias vammaisen henkilö, joka pääsääntöisesti opiskelee muulla paikkakunnalla tai käyttää lyhytaikaishoitoa yli 14vrk/kk. Opiskelujen ajan omaishoidontuki voidaan määräaikaisesti lakkauttaa ja omaishoitotilanne arvioidaan uudelleen ennen maksatuksen jatkamista. Jos lyhytaikaishoidon arvioidaan kestävän enemmän kuin 3 kuukautta, arvio oikeudesta omaishoidontukeen tarkistetaan viimeistään ennen 3kk:n määräajan täyttymistä.
7. Omaishoitajana ei voi toimia henkilö, joka samanaikaisesti toimii hoidettavan henkilökohtaisena avustajana.
8. Omaishoidontukeen ei ole oikeutettu sellainen henkilö, jolla on paljon henkilökohtaista apua tai jonka pääsääntöisestä hoidosta ja huolenpidosta vastaa kotihoito tai joku muu taho.
9. Omaishoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai päivittäin jatkuvasti. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- ja terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

## **B: Omaishoidon tuen palkkiot**

Omaishoitajille maksettavien hoitopalkkioiden suuruudesta ja alimmasta hoitopalkkiosta säädetään omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 5 §:ssä. Hoitopalkkioita korotetaan indeksitarkistuksilla vuosittain. Hoitopalkkion vähimmäismäärä on 392,57 € / kk 1.1.2018 alkaen.

Palkkioluokka I: 392,57€/kk

- Yksin asuessaan henkilö tarvitsisi runsaasti päivittäisiä kotihoito- ja tukipalveluja
- Hoidettava tarvitsee toistuvasti paljon ohjausta ja apua päivittäisissä toiminnoissa (esim. liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa ja ruokataloudessa)
- Hoidettava on pääosin orientoitunut ajan ja paikan suhteen ja voi olla lyhyitä aikoja yksinään (esim. omaishoitajan asiointi ym. käynnit)
- Päivittäisten toimintojen lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiota, valvonnan ja erityisten hoitotoimenpiteiden tarvetta
- Tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on pelkästään esim. siivouksessa, ruuanvalmistuksessa tai kodin ulkopuolisessa asiointissa

Palkkioluokka II: 646,47€/kk

- Hoidettava on pitkäaikaissairas, vammainen tai vanhus, joka tarvitsee ympärivuorokautista hoitajan läsnäoloa ja avustamista kaikissa tai lähes kaikissa henkilökohtaisissa toiminnoissa. Hoiva ja huolenpito on erityisen vaativaa ja sitovaa.

Palkkioluokka III: 785,14€/kk

- hoidettavalla on laitoshoidon tasoisen hoivan ja huolenpidon tarve
- hoidettava tarvitsee jatkuvasti runsaasti hoivaa ja huolenpitoa ja on täysin autettava kaikissa toiminnoissa ympärivuorokautisesti
- esimerkiksi hoitaja, joka hoitaa omaista, joka on saattohoitovaiheessa tai on äkillisen vaikean sairauden tai vammautumisen vuoksi täysin avuton

-hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä eikä hoitaja saa samalta ajalta vähäistä suurempia tuloja eikä hänellä ole oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

### **C: Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoidon tuen maksaminen**

Päätös omaishoidon tuen myöntämisestä perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Toimintakykyä arvioidaan kotikäynnillä, jolloin arvioidaan hoidettavan hoidon ja tuen tarve sekä muiden mahdollisten palvelujen tarve. Myös hoitajan sopivuus omaishoitajaksi kartoitetaan kotikäynnillä.

Toimintakyvyn arvioinnissa käytetään erilaisia soveltuvia arviointimittareita, koska vanhus-ten, aikuisikäisten sairaiden, kehitysvammaisten ja sairaiden lasten hoito ja huolenpito kohdistuu eri tavoin. Arvioinnissa käydään läpi toimintakykyä mittaavia osa-alueita, kuten ruokailu, pukeutuminen, peseytyminen, wc-taito, liikkuminen, hoitotoimenpiteiden ja valvonnan tarve, annettujen ohjeiden noudattaminen/ymmärrys, kommunikaatio, motivaatio, sosiaalinen selviytyminen, mielekäs toiminta, puhe, kieli, terveys, aistit sekä lääkitys.

Lasten ja nuorten omaishoidon tuen tarpeen arvioinnissa lähtökohtana pidetään sitä, että lapsella on sairaudesta ja/tai vammasta aiheutuva erityisen hoidon tarve ikätasoonsa nähden. Hoidon ja tuen tarpeen tulee olla myös erityisen vaativaa ja sitovaa. Omaishoidon tukea voidaan myöntää jos lapsen ja nuoren toimintakyky ja hoitoisuus poikkeaa useimmissa osa-alueissa huomattavasti vastaavasta ikätasosta.

Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali-ja/tai terveydenhuollon julkisessa tai yksityisessä toimintayksikössä esim. palvelutalossa tai tehostetun palveluasumisen palveluyksikössä. Tuen maksaminen keskeytetään, jos vammaisen tai pitkäaikaissairas lapsi tai nuori opiskelee ja asuu poissa kotoa.

Omaishoidon tuen myöntämisen arviointiin sisältyvät toimintakykymittauksen lisäksi tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot, laaditut suunnitelmat ja hoitajan työkykyarvio.

Päätös omaishoidon tuesta tehdään toistaiseksi. Erityisestä ja perustellusta syystä päätös voi olla määräaikainen. Omaishoidontuen myöntämisen edellytykset arvioidaan sovituin tarkistusajankohtien välein. Lasten ja nuorten omaishoidon tukipäätökset tehdään aina määräaikaisena. Mikäli hakija täyttää omaishoidon tuen myöntämisedellytykset, mutta kunnan määrärahatilanne ei salli uusien tukien myöntämistä, tehdään päätös, jossa todetaan että tuen myöntämisedellytykset täyttyvät ja asia otetaan uudelleen käsittelyyn määrärahatilanteen salliessa.

#### **D: Omaishoitosopimus ja hoito- ja palvelusuunnitelma**

Omaishoidon tuesta laaditaan kunnan ja omaishoitajan välillä sopimus, jonka liitteenä on tarkistettu hoito- ja palvelusuunnitelma. Hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa. Hoito- ja palvelusuunnitelmassa hoitaja sitoutuu hoidon tavoitteisiin ja kunta sitoutuu siinä määriteltyjen palvelujen järjestämiseen. Kunnan tehtävänä on valvoa, että laadukas ja hyvä hoito toteutuu. Hoitajalla on velvollisuus tiedottaa hoidettavan toimintakyvyssä ja hoidossa tapahtuvista muutoksista omaishoitotuen yhteyshenkilölle, joka vastaa myös omaishoitoon liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena on tarkistaa omaishoitosopimus perheen tai kunnan aloitteesta säännöllisin väliajoin ja asiakkaan täytettyä 18 vuotta. Omaishoidon sopimuksessa sovitaan hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta, oikeudesta vapaapäiviin ja vapaiden järjestämisestä, sopimuksen kestosta (mikäli määräaikainen) ja hoitopalkkion keskeytymiseen liittyvistä yksityiskohdista.

Omaishoidon tuki maksetaan hoitajalle kuukausittain. Tuki on veronalaista tuloa. Tukea ei makseta takautuvasti. Pääsääntöisesti omaishoidon hoitopalkkio otetaan tulona huomioon muita sosiaalietuisuuksia myönnettäessä samalla tavalla kuin muutkin tulot.

Omaishoidon tuesta vastaavan tehtävänä on päättää ja suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa palvelukokonaisuus, jossa on suhteutettu rahallinen palkkio, omaishoitoa tukevat palvelut ja hoitajan vapaiden järjestelyt tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaislaissa (202/64). Kunnan on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukainen vakuutus hoitajalle.

## **E: Omaishoitajan vapaat**

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus lakisääteiseen kolmen vuorokauden vapaaseen sellaisia kuukausia kohti, jolloin hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Oikeus lakisääteiseen vapaan kertymiseen kirjataan omaishoidontuen sopimukseen, lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Vapaapäivät voi pitää, kun vapaa-oikeus on kertynyt. Omaishoitaja voi pitää vapaat säännöllisesti kuukausittain tai hän voi kerätä päiviä ja pitää pidemmän jakson kerralla. Vapaapäivät on pidettävä kalenterivuoden aikana niin, että joulukuun vapaan voi pitää tammikuulla.

Kunnalla on oikeus päättää siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään. Ensisijaisesti käytetään kunnassa olemassa olevia palveluja. Omaishoitajan vapaa voidaan järjestää myös tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta. Sijaishoitajan palkkio on 71,43 €/vuorokausi kotona tapahtuvasta sijaishoidosta. Korvaus on veronalais-ta tuloa ja se on indeksiin sidottu, kuten omaishoitajien korvaukset.

Erilliskorvauksia ei makseta. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaat kokonaisina vuorokausina kunnassa olevien mahdollisuuksien mukaan tai hän voi halutessaan vaihtaa ne päiväsaikaan pidettävään vapaaseen, jolloin kunta järjestää vapaan aikaisen hoidon tapauskohtaisesti sopien. ( 8h/ pv korvaa yhden vapaa vrk)

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi hoidettavalle järjestetyistä palveluista, jotka korvaavat hoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa, kunta voi periä enintään asiakasmaksulain mukaisen maksun 11,40 €/vrk. Toimeksiantosopimuksella järjestetystä omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta ei peritä maksua. Alle 16- vuotiaan sijaishoidon järjestämisestä ei maksua peritä.

Mikäli hoidettava on kuukauden aikana vähintään 8 vrk ympärivuorokautisesti hoidossa muualla kuin omaishoidossa (muusta syystä kuin omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien vuoksi), ei siltä kuukaudelta kerry lakisääteisiä vapaapäiviä.

Omaishoidon tukeen annettuun lakiin on lisätty 1.8.2011 alkaen uusi 4 a §, jonka mukaan kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta. Omaishoitajan sijaisen avulla toteutettava hoito järjestetään pääsääntöisesti hoidettavan kotona. Sijaishoitajan ei tarvitse olla hoidettavan omainen tai muu läheinen, mutta omaishoidettava tai omaishoitaja etsii itse sijaishoitajan. Sijaishoitajan toimeksiantosopimus on voimassa asiakkaan omaishoitosopimuksen mukaan joko toistaiseksi tai määräajan. Palkkion korotus perustuu vuosittaiseen omaishoidon tuen palkkion korotukseen vuoden vaihteessa. Sijaishoito koskee vain lakisääteisiä vapaapäiviä.

Kunta päättää viimesijassa siitä, miten omaishoitajan vapaan tai poissaolon aikainen hoito järjestetään. Järjestelyn tulisi aina olla hoidossa ollen henkilön edun mukaista.

#### **F: Hoitopalkkion alentaminen ja keskeytys**

Jos omaishoito keskeytyy hoidettavasta johtuvasta terveydellisestä syystä tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. Hoitajasta johtuvasta syystä keskeytyksen ajalta ei makseta hoitopalkkiota, mikäli hoito keskeytyy yli kolmen vuorokauden ajaksi kalenterikuukaudessa esim. hoitajan sairastumisen vuoksi. Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon tuen päätöksentekijälle omaishoidon keskeytymisestä.

Hoitaja, joka on oikeutettu lakisääteiseen vapaaseen 3 vuorokautta kuukaudessa ja hoidettava saa harkinnanvaraista hoitoa ja kuntoutusta 5 vuorokautta kuukaudessa kaupungin järjestämänä ympärivuorokautisena hoitona tai vastaavana, eivät ne vähennä hoitopalkkion määrää. Mikäli sekä lakisääteistä että harkinnanvaraista hoitoa ja kuntoutusta saa yli 8 vuorokautta kuukaudessa kunnan järjestämänä ympärivuorokautisena hoitona tai vastaavana, ylimenevät päivät vähentävät omaishoidon tuen palkkiota.

Jos hoidettavalle järjestetään runsaasti palveluja, yli 14 vrk/kk vuorohoidossa, hoidon sitovuus ja vaativuus vähenevät. Tämä otetaan huomioon hoitopalkkion tasoa määriteltäessä. Jos säännöllinen vuorohoito tulee mukaan sopimuksen teon jälkeen, silloin hoitopalkkion määrä tarkistetaan uudelleen.

Hoitopalkkio voidaan sopia lakisääteistä vähimmäismäärää pienemmäksi siinä tapauksessa, jos siihen on hoitajan esittämän erityinen syy esim. eläkkeeseen vaikuttava tuloraja huomioiden.

### **G: Omaishoidon tuen päätyminen**

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Omaishoidon päättymisestä tehdään viranhaltijapäätös ja kirjallinen irtisanomisilmoitus. Jos hoidettava siirtyy pitkäaikaiseen hoitoon, muuttaa pois kunnasta tai menehtyy, omaishoitosopimus päättyy ilman irtisanomista kuluvan kuukauden lopussa.